

UBÅTSDÅDEN

OCH DEN SVENSKA BEVAKNINGEN

UNDER detta krig ha de icke krigförande staternas neutrala rättigheter kränkts i än högre grad än under förra världskriget. Folkrätten har visserligen ännu inte helt brutit samman, men den har grovt åsidosatts av de stora makterna så snart detta överensstämmt med deras krigsintressen. Sedan alla stormakter nu dragits in i kriget och de neutrala staternas antal till följd av ockupationerna decimerats, har ingen starkare makt heller kunnat sättas bakom neutralitetsreglernas budord. De mindre staterna få enbart lita till sin egen styrka, som kan betyda åtskilligt även i ett storkrig när striden är jämn och utgången oviss. Även om de — närmast då de enklaverade Sverige och Schweiz — på grund av det yttre tryckets skärpa då och då nödgats göra eftergifter, ha de dock aldrig kunnat sträcka sina medgivanden så långt att suveräniteten kunnat dras i tvivelsmål.

Piratdåden i sommar på vår ostkust ha dock varit av den grova och brutala art, att de mer än något annat upprört den svenska opinionen. Fyra stora lastfartyg och många sjömäns liv ha offerats på svenskt territorialvatten för ubåtstorpederna. Något tillfälligt missöde eller något enstaka obetänksamt dåd har det inte varit fråga om. Aktionerna ha tvärtom haft den cyniska planmässighetens alla kännetecken. Att vederbörande stat, om den hederligt erkänt ansvaret för våldsdåden, skulle kunna anföra att angreppen riktats mot Sveriges handel med en krigförande stat och alltså varit ett led i blockadkriget kan inte ändra den enstämmiga svenska uppfattningen, att det svenska territorialvattnet borde utgöra ett skyddat svenskt område. Regeringen har också, att döma av utsända kommunikéer, vidtagit energiska försvarsåtgärder. Den har beordrat marin- och flygvapnen att anställa jakt på främmande ubåtar, som uppehålla sig i våra vatten. Enligt uppgift skulle denna jakt, trots tragedien nu senast med »Liljewalch» och dess besättning, inte ha varit resultatlös. Några säkrare hållpunkter för att bedöma effekten har man dock

inte. Och våra vatten äro så långsträckta, att en fullständigt effektiv vakttjänst knappast är möjlig, åtminstone inte så länge tillgången på båtar och flygplan ej är större än för närvarande.

Såvitt man vet har denna det svenska försvarets patrullerings- och spaningstjänst i princip blott avsett området innanför territorialgränsen. Om denna begränsning verkligen är riktig kan dock starkt betvivlas, inte minst sedan »Liljewalch» sänktes med en torped, avlossad från en ubåt utanför tremilsgränsen. Det rätta och rimliga borde vara att jakten utsträcktes så långt ut på det internationella vattnet, som svarar mot en torpedes porté. Endast därigenom ges det större utsikter att hindra, att ubåtar inte kunna ligga utanför tremilsgränsen och vakta på tillfällena då handelsfartygen dra förbi innanför. Helst borde även området mellan Gotland och Öland förklaras för förbjudet vatten för icke notifierade ubåtar, varigenom Sveriges intressen av obehindrad sjöhandelsförbindelse mellan dessa landskap och fastlandet skulle kunna hävdas på ett mera effektivt sätt. Efter »Liljewalchs» torpedering och sedan de hittills vidtagna motåtgärderna inte skapat det åsyftade skyddet borde Sverige dock under alla förhållanden meddela de krigförande, att *ubåtar* utsätta sig för risken för förstörelse genom svenska stridskrafter, om de uppträda inom torpedskotthåll — d. v. s. upp till 7 sjömil — från den yttre svenska territorialvattengränsen, givetvis med undantag för de fall, då de befinna sig i nöd eller i vederbörlig diplomatisk ordning anmält sig vara på väg till svensk hamn.

Förfaringssättet skulle visserligen avvika från de internationella neutralitetsreglerna. Men det systematiska i ubåtsangreppen är ett tillräckligt starkt skäl för Sverige att jämka dessa regler på ett sätt, som bättre överensstämmer med dessa reglers innersta syften att garantera ett land fri passage inom sitt eget territorium. Att ett icke krigförande land ansett sig på eget bevåg kunna jämka på reglerna visar den s. k. Panamadeklarationen av år 1939, enligt vilken de amerikanska staterna vid äventyr av beskjutning förklarade varje slags krigshandlingar inom 600 nautiska mils avstånd från världsdelen kust såsom otillåtna. Sverige har för övrigt sedan länge hävdad en vidare territoriegräns än tremilsgränsen, vars räckvidd — ett kanonskotts längd från stranden räknat — bestämdes på 1600-talet och föga svarar mot vår tids artilleriteknik. Att sätta de förrådiska ubåtarna i särklass ges det så mycket starkare skäl till, som dessa i motsats till andra krigsfartyg enligt gällande folkrättsregler inte få passera i övervat-

tensläge innanför territorialgränsen utan särskilt tillstånd. Och såsom det anmärktes, när tanken att utsträcka territorialvatten-gränsen redan i somras framkastades, skulle en svensk aktion i denna riktning inte medföra någon inskränkning av de krigförandes legitima rättigheter.

Naturligtvis vore det önskligt att Sverige även vidtog skärpta åtgärder för att hävda sin suveränitet mot överflygningar — som bekant hade luftkriget och rätten att begagna annan stats luftterritorium aldrig hunnit folkrättsligt normeras innan det andra världskriget bröt ut. Hur ovälkomna dessa alltför tätt återkommande besök från främmande maktens flygplan än äro och hur nödvändig en ständigt vaksam svensk beredskap häremot än måste vara, vill det dock synas som om överflygningarna åtminstone numera i allmänhet varit oavsiktliga eller i vart fall inte haft något aggressivt syfte. Om ubåtarna däremot kan omdömet blott bli, att deras besök liknat rena sjöröveriet. Under sådana förhållanden kan folkrätten, som eljest i så många avseenden ej respekterats, inte få bli ett faktiskt skydd för pirater. Sverige måste till det yttersta kräva respekt för sin handel, och då den hittills praktiserade vakthållningen ej hjälpt måste vårt land vara i sin fulla rätt att utvidga säkerhetszonen. Bevakningen må bli dyr och riskfull, men den är ett uttryck för vår fasta självständighetsvilja. Och att trygga den sjöburna handelns säkerhet har alltid ansetts vara en av flottans och numera även flygets huvuduppgifter.